

ВИЯВЛЕННЯ РЕЗЕРВІВ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА ОБЛАСНИХ ГАЗЕТ ЗА ДОПОМОГОЮ НОРМАТИВНОГО МЕТОДУ

Собівартість як економічна категорія при новій системі планування не втрачає своєї актуальності, боротьба за її зниження набуває першорядного значення. Одним із факторів цієї боротьби є приведення в дію внутрішньовиробничих резервів. Тільки їх систематичне вивчення в кожній ланці народного господарства до робочого місця включно та безпосереднє матеріальне стимулювання робітників за їх реалізацію може забезпечити успіх у цій справі.

Про значення собівартості як бази для побудови цін говориться в статті В. Ситніна «Важливий важіль економічного керівництва»¹. В. Ситнін зазначає, що хоч серед показників плану, що затверджуються тепер підприємству, немає показників по собівартості, ця категорія лишається надзвичайно важливою для економічного життя підприємства.

Якщо ціни, плани по рентабельності і т. д. встановлювати лише в залежності від фактичного рівня витрат і не стимулювати їх зниження, то тоді гальмуватиметься зростання ефективності виробництва.

Одним із найважливіших джерел інформації при виявленні резервів зниження собівартості є дані обліку. Не дивно, що в рекомендаціях економічної конференції на Уральському заводі важкого машинобудування зазначалось, що впровадження нової системи планування і економічного стимулювання вимагає докорінного поліпшення системи бухгалтерського, оперативного і статистичного обліку і передусім калькулювання собівартості і обліку витрат на виробництво².

Як показує порівняльний аналіз роботи обласних друкарень, ці рекомендації можна повністю віднести до них. Так, в деяких друкарнях облік цехових витрат ведеться за іншими статтями, ніж це передбачено інструкцією, розподіл непрямих витрат робиться пропорційно сумі витрат по прямій заробітній платі і основних матеріалах. Відсутня диференціація калькулювання газет за типами: центральні, обласні, заводські. Крім того, вживаний при калькулюванні поліграфічної продукції принцип розподілу непрямих витрат пропорційно основній заробітній платі, на якому основана інструкція по калькулюванню, призводить до спотворення справжнього рівня питомих витрат на виробництво окремих видів поліграфічної продукції³. Лише в двох випадках цей принцип відповідає дійсності: по-перше, коли застосовується

¹ «Экономическая газета», 1966, № 1.

² Там же, № 5.

³ С. Г. Струмили н. Проблемы планирования в СССР. Изд-во АН СССР, 1932, стор. 418.

ручна і маломеханізована праця; по-друге, коли різні види продукції виготовляються на однотипному устаткуванні (набір на лінотипі книжкової, газетної, журнальної продукції). В усіх інших випадках непрямі витрати знаходяться в обернено пропорціональному зв'язку з прямою заробітною платою. Так, із зростанням механізації і автоматизації рівень витрат на утримування і ремонт устаткування, амортизацію, на електроенергію для двигунів, на паливо зростає. Питомий рівень прямої заробітної плати вищий на ручних і маломеханізованих дільницях.

Вивчення витрат наборних цехів в обласних друкарнях, де в основному проводиться складання бланків ручним способом, а газет — машинним, показало, що при калькулюванні бланків і газет за діючою методикою частина витрат на утримування і експлуатацію газетного устаткування переноситься на бланки. Таким чином, собівартість бланкової продукції завищена, а газетної — занижена.

Правильне калькулювання собівартості продукції є однією з передумов виявлення резервів зниження витрат на виробництво.

В наш час найбільш ефективним методом як калькулювання продукції, так і виявлення резервів може бути нормативний метод планування, обліку і калькулювання продукції.

Зменшення виробничих витрат і контроль за ними з метою забезпечення відповідності фактичних витрат встановленим нормативам — два окремих поняття. Коли, здійснюючи контроль за витратами виробництва, прагнуть, щоб витрати відповідали нормативам, робота по зниженню витрат виробництва спрямована на безперервне зменшення нормативів. Додержання нормативів є метою контролю витрат виробництва.

При зменшенні витрат нормативи повинні поліпшуватись. При контролі витрат нас цікавить в основному теперішнє і минуле, а при зменшенні витрат — теперішнє і майбутнє. Контроль витрат спрямований на закріплення найкращих результатів при мінімальному рівні витрат та забезпеченні відповідної якості продукції. Таким чином, з одного боку, виникає завдання зменшити витрати до нормативного рівня, а з другого — знизити самі нормативи.

Ефективність нормативів залежить від їх наукового обґрунтування та систематичності їх застосування шляхом обліку відхилень фактичних витрат. Аналіз відхилень дає найкращі результати лише тоді, коли його проводити в найкоротший проміжок часу між виникненням причин відхилень і їх виявленням.

Удосконалення практики визначення собівартості продукції і знаходження шляхів її зниження нерозривно пов'язане і з підвищенням якості нормування на підприємствах. Без науково обґрунтованих нормативів витрат сировини, матеріалів, заробітної плати, палива, енергії неможливо мобілізувати колективи підприємств на боротьбу за зменшення витрат та досягнення високої якості продукції.

Найбільш доцільно розробляти нормативи в безпосередньому зв'язку з міждрукарським порівняльним аналізом. На базі міждрукарського порівняльного аналізу можна виробити нормативи, які включають в себе все прогресивне, досягнуте в роботі різних друкарень. Проте порівняння одних лише даних міждрукарського аналізу ще не дає можливості робити повністю обґрунтування про наявність резервів. Лише зіставлення даних міждрукарського аналізу з нормативами дозволяє об'єктивно оцінити результати роботи різних друкарень, виявити резерви. Таким чином, норматив виступає як міра резервів, яка дозволяє оцінити відносну ефективність діючого підприємства. Сукупність нормативних витрат дає можливість створити економічну модель використання трудових і матеріальних ресурсів.

Порівняння даних міждрукарського аналізу і зіставлення їх з нормативом проводилось за питомими витратами на відповідну натуральну одиницю, а саме: за заробітною платою, основними та допоміжними матеріалами — на одну полосу набору формату А-2; на один стереотип формату А-2; на 1000 примірників газет формату А-2, чотириполосних; за витратами на утримування, експлуатацію і ремонт устаткування на одну ремонтну одиницю (РО).

Міждрукарський аналіз із застосуванням нормативного методу, проведений нами по витратах на виготовлення обласних газет, показав, що на виробництві є значні внутрішньовиробничі резерви (табл. 1).

В таблиці показані відхилення питомих витрат на облікову одиницю від нормативу. Щоб зробити дані міждрукарського аналізу максимально порівняльними, витрати були розподілені між цехами і дільницями. Для пояснення причин відхилень було проаналізовано технологічні процеси виготовлення обласних газет. Порівняння проводилось за такими показниками: застосоване устаткування, кількість робітників, що працюють на даному устаткуванні, процесі, форма оплати праці, застосовані норми виробітку і тарифні ставки.

Така деталізована схема безпосередньо зв'язує дані технологічного характеру з урахуванням витрат на виробництво. Вона дозволяє не тільки виявити види витрат, за якими може бути досягнута економія, але може служити засобом дальшого дослідження причин розходжень. Так, при аналізі було виявлено, що на однакових операціях (складання заголовків, верстка, стереотипування і друкування газет) працює різна кількість робітників, застосовуються різні норми виробітку, тарифні ставки. Застосовується і різне устаткування, особливо на процесах відливання і оброблювання стереотипів.

Як відомо, єдиними нормами виробітку передбачено на верстку двох полос 430 хв. В цю ж норму включається і складання заголовків. Таким чином, на верстку одного номера газети в чотири полоси потрібно два робітники. Аналіз показав, що в деяких друкарнях (Харківській, Одеській) на верстці газети працює три робітники. Крім цього, в більшості друкарень є спеціально виділені робітники з почасовою оплатою праці для складання заголовків. В цей же час на складання заголовків для одного номера газети витрачається до 40 хв.

Правда, така організація праці в значній мірі обумовлена роботою газетних видавництв. Власне тому в проекті преїскуранта передбачено доплати у випадку використання більше двох верстальників.

Крім цих причин на величину витрат по заробітній платі впливає застосування різних норм виробітку і тарифних ставок. Так, у Львівській і Одеській обласних друкарнях застосовуються норми виробітку для серійного типу виробництва, а тарифні ставки — для крупносерійного типу виробництва. У Запорізькій друкарні — норми виробітку і тарифні ставки для серійного типу виробництва. Така невідповідність у застосуванні норм виробітку і тарифних ставок різко впливає на витрати по прямій заробітній платі. Лише в Харківській друкарні додержується така відповідність, завдяки цьому відхилення від нормативу по прямій заробітній платі найменше, складає +0,08 крб.

На величину витрат по утриманню устаткування і амортизаційних відрахувань впливає: в наборних цехах — зайве устаткування, в стереотипних і ротацийних — вид устаткування. Якщо витрати на утримання устаткування більші при застосуванні відливних напівавтоматів ГПО порівняно з відливними автоматами 2ОГА, то витрати на амортизацію мають протилежний характер. Проведені підрахунки про доцільність застосування тих чи інших відливних стереотипних машин показують, що впровадження 2ОГА в друкарнях з концентрацією виробництва в 40 000 стереотипів економія складає 513 крб. в рік, в тому числі звіль-

Відхилення від нормативу питомих витрат на натуральну облікову одиницю (в крб.)

Назва статей	Цехи														
	Облікова одиниця	наборний				Облікова одиниця	стереотипний				Облікова одиниця	газетний			
		в друкарнях					в друкарнях					в друкарнях			
		Львівській	Харківській	Запорізькій	Одеській		Львівській	Харківській	Запорізькій	Одеській		Львівській	Харківській	Запорізькій	Одеській
Основні матеріали										1000 прим. газет	0	+0,01	+0,01	+0,03	
Пряма заробітна плата	1 полоса	+1,05	+ 0,08	+3,90	+0,63	1 стереотип	-0,03	+0,07	+0,15	+0,01	„	0	+0,09	-0,01	+0,12
Енергія на технологічні цілі	„	0,07	+ 0,08	*	+0,15	„	+0,01	-0,01	*	-0,02	„	-0,004	+0,002	*	0,002
Витрати на утримання виробничого устаткування, транспортних засобів і цінних інструментів	РО	0	+20,51	*	*	РО	+4,07	0	*	*	РО	+4,07	-0,05	*	*
Поточний ремонт	РО	—	-3,09	—	—	РО	—	+0,83	*	—	РО	—	+0,83	*	—
Амортизація	РО	0	+6,82	+21,23	—	РО	-11,40	+15,50	-16,50	*	РО	4,41	-22,17	-5,07	*
Заробітна плата не врахована на замовлення	1 полоса	+1,30	+0,02	*	+0,15	1 стереотип	-0,02	+0,02	*	0	1000 прим. газет	0	+0,01	*	+0,01
Допоміжні матеріали, в тому числі вигар гартметалу	„	-0,05	+0,34	+0,37	+0,15	„	+0,05	+0,14	+0,17	+0,13	—	0	+0,02	+0,006	+0,02
	„	+0,02	+0,04	+0,43	+0,15	„	+0,05	+0,10	+ 0,07	+0,13					

Примітка: * — немає облікових даних,
— немає фактичних витрат.

няються три робітники. Завантаження автомата при цьому складає 15,6%.

Значні відхилення від нормативу спостерігаються по заробітній платі виробничих робітників, не врахованій на замовлення. Основним фактором, який впливає на збільшення витрат на цю статтю, є оплата понаднормових годин.

Аналіз причин порушень графіків виходу обласних газет у Львівській і Одеській друкарнях показав, що питома вага запізнень з вини друкарень складає відповідно 24,7 і 6,4% (табл. 2).

Таблиця 2

Порушення графіків виходу обласних газет

Львівська друкарня						Одеська друкарня					
Кількість запізнень			Час запізнень в год.			Кількість запізнень			Час запізнень в год.		
всього	в тому числі з вини друк.	%	всього	в тому числі з вини друк.	середня на 1 випадок	всього	в тому числі з вини друк.	%	всього	в тому числі з вини друк.	середня на 1 випадок
609	147	24,7	1525,2	257,4	1,8	394	25	6,4	1368,2	81,7	3,3

Як видно із даних таблиці, тривалість одного запізненьня в Одеській друкарні майже в 2 рази більша, ніж у Львівській. У зв'язку з цим і оплата однієї понаднормової години складала у Львівській друкарні 42,5 коп., в Одеській — 85,4 коп.

Порівняння даних витрат на допоміжні матеріали і зіставлення їх з нормативом показує, що боротьба за зниження норм на матеріали проводиться недостатньо. Облік вигару гартметалу в деяких друкарнях формальний, застосовуються завишені коефіцієнти.

У ротаційних цехах збільшення витрат на допоміжні матеріали в Харківській і Одеській друкарнях пояснюється тим, що пачки газет в'яжуться шпагатом. У Львівській друкарні ця операція виконується за допомогою спеціальних ременів. У Запорізькій друкарні ця операція усунена. Газети по 500 примірників передаються в експедицію, де пакуються в необхідній кількості в паперові мішки. Внаслідок чого зменшуються витрати не лише на матеріали, але й на заробітну плату. Це в свою чергу зменшує видавничі витрати на газети за статтею «Витрати на поліграфічні роботи».

Узагальнюючи, можна сказати, що проведення в широких масштабах міждрукарського порівняльного аналізу із застосуванням нормативного методу і використання результатів аналізу дозволить: у короткий строк без додаткових капітальних витрат зменшити витрати праці і засоби на виробництво газетної продукції; знайти кращі форми організації виробництва; удосконалити планування виробництва; всебічно і об'єктивно оцінити діяльність поліграфічних підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. С. Г. Струмилин. Проблемы планирования в СССР. Изд-во АН СССР, М., 1932.
2. Н. Иванов. Нормативный учет в промышленности. М., 1964.
3. В. И. Ганштак, Б. И. Майданник. Межзаводской экономической анализ. Изд-во «Экономика», М., 1964.
4. Клаус Крёмке. Межзаводской сравнительный анализ в социалистической промышленности. Изд-во «Финансы», М., 1965.

5. А. М. Левин. Методические указания и инструктивные материалы по дисциплине «Планирование и учет затрат на производство по нормативному методу» Львов, УПИ, 1963.

6. Методика межзаводского сравнительного анализа. Научно-исследовательский институт экономики и организации производства. Свердловск, 1964.

7. Г. С. Алякринский. Экономический анализ резервов снижения себестоимости продукции. Л., 1963.

Y. V. PODOLUK

**FINDING THE RESERVES IN THE LOWERING OF WORKING-COSTS
OF PRODUCTION OF THE DISTRICT PAPERS WITH THE HELP
OF THE NORMATIVE METHOD**

S u m m a r y

In this article one shows the results of the interprinters' comparative analysis of the expenditures in the production of the district newspapers.

The comparison of the data of the interprinters' comparative analysis with the normatives gives the possibility to find out the reserves of lowering the working-cost of the district newspapers.
